

Olgem avatud, aga mitte allaheitlikud

Uno Mereste. Oskuskeel ja seaduste keeleline rüü.
Artikleid ja lühiuurimusi. Eesti Keele Sihtasutus.
Tallinn, 2000. 526 lk

Mahukas kogumik sisaldab teeneka majandusteadlase, staažika õppejõu ja riigikogulase Uno Mereste poole sajandi jooksul valminud keelekirjutisi.

Raamat jaguneb neljaks suuremaks osaks. Esimeses osas, mis kannab pealkirja „Oskuskeelest”, on juttu rahvuskeele kohast teaduses, teaduse, keele ja kultuuri suhetest, oskuskeeleteooriast ja -korraldusest ning teaduskirjutise stiilist. Selle osa lõpetab Uno Mereste ja Henno Meriste dialoog „Keel on avalikuks saanud mõistus”. Teine osa „Oskussõnavarast” keskendub konkreetsematele küsimustele: sõna-tähenduse vahekord terminiloomes, terminite tõlkimine. Siia on kogutud filoloogiatudengitele tuntud ja tuttav kooliklassika, nagu näiteks „Oskuskeele üldprobleeme kaug- ja lähivaates”, kus Mereste sõnastab oma kuulsa ületuspõhimõtte.

Kolmas ja neljas osa on pühendatud seaduskeelele. Siingi põimuvad kaalukad teoreetilised kirjutised lahendusi otsivate ja leidvate arutlustega üksikküsimuste üle. Mereste nõuab tungivalt mõtteselgust, mis väljenduks selges keeles. Seaduste loogiline ja arusaadav sõnastamine on demokraatia alustugi. Raamatu lõpetab esmakordselt avaldatav teoreetiline kirjutis nimest ja nimetusest.

Mereste ajab keeleasjus raudse loogika joont. Tema argumentatsioonile üles ehitatud ja omamoodi halastamatu esitusviis toob talle eelkõige seaduskeelest rääkides ärritatud vastaseid ja tuliseid pooldajaid. Mereste stiili suhtes ei saa ükskõikseks jääda, sest Mereste ei häma, tema ütleb selgelt ja arusaadavalt. Selle kinnituseks loetagu kas või esimese osa lõppu paigutatud aforisme.

Eessõnas selgitab Mereste juhtmõtet, mis on taganud eesti keele püsimise läbi sajandite ning eesti keele tänapäevaseks kultuurikeeleks

saamise: olgem avatud, aga mitte allaheitlikud. Sellest omamoodi südametunnistuse põhimõttest on ka autori enda sõnul kantud kogu raamatu kirjutised. Eesti keele kaitsmine ei tähenda mingil juhul nõuet hoida eesti keelt lahus kõigist teistest keeltest ja kultuuridest, põhi küsimus on, kuidas võõrmõjustusi targalt läbi seedida, et keel neist kontaktidest rikastuks ja samas ei kaotaks oma sisemist tasakaalu, väljendusvõimet ja omapära.

Seda teost peaks olema huvitav lugeda ka muidu oskus- või seaduskeele kaugel inimesel. Merestes on tema keelehuvi kaudu ühinenud filosoof, teadlane ja missioonitundlik riigimees. Jakob Hurt rääkis vaimult suureks saamisest, Mereste kirjutatu on selle omamoodi edasiarendus, parafras. „Oskus realiseerida oma mõtteid sõnades ja sõnu tegudes on väärt oskus üksnes siis, kui osatakse mõtelda väärt mõtteid.” Mereste on näidanud, et ta oskab mõlemat.

Hille Saluäär